

Zakaj se mi naenkrat zdi pomembno, kakšne oči bo imelo – moje dete? Sem mar na koncu koncev podlegla in niti sama ne znam sprejeti ljudi takšnih, kakršni smo in zaradi tega, kar smo?

In kaj če je samo Wujeva drugačnost, njegova nedoumljiva drugačnost tisto, zaradi česar živim z njim v tuji, nedoumljivo drugačni daljni deželi? – Zato, ker me on vidi tako drugače, da lahko pod nedoumljivostjo njegovega zrenja in doživljanja prebegnem iz tega, kar nekoč nisem želela biti, v nekaj drugega – v novi udobni jaz, ki sem si ga lahko umerila sama...

Barbara Simoniti

CVETLIČNI VALČEK

Vsako soboto se ob isti uri odpravim na trg. Pot od mojega stanovanja za Šentjakobom preko Gornjega, Starega in Mestnega do Vodnikovega trga ni le nuja, ampak predstavlja tudi moj redni sprehod. Zaslužen oddih je, ker pred tem vedno temeljito pospravim in prezračim stanovanje. Red ohranja smisel življenja. Na poti srečam včasih kakšnega znanca in potem zavijeva na kavo. Resda potratno in skoraj nepotrebno, ampak drugače ni priložnosti za razgovor.

Ob Stolnici zavijem na cvetlični trg in mimo vseh stojnic do zelenjavnega trga, da si spotoma še ogledam rože. Običajno si že med tednom predhodno sestavim seznam, kaj moram kupiti, sicer bi me lahko zapeljala skušnjava in bi porabil veliko več denarja, kakor pa je potreba. Še posebno zdaj, v pomladanskem zelenjavnem izobilju.

V ustaljeni red sobotnih nakupov se mi je pred nekaj tedni nepričakovano pritaknila zgodba, ki je nisem pričakoval, in mi povsem porušila običajni obvladljivi življenjski vzorec. Še huje: zapletla mi je življenje samo. Začelo se je takole.

Na cvetno soboto sem med šopi rož nenadoma opazil nov obraz. Nekaj na njem je bilo takšnega, da sem se zdrznil in obstal. Potem sem hitro segel v cekar, da ne bi kdo mislil, da zijala prodajam. Obraz je bil neverjetno podoben Tatjani. Skoraj še mlajši, z drugačnimi lasmi in v obupno drugačni obleki – pa vendarle. Prebodel me je s podobnostjo. Hitro sem se obrnil stran; nisem hotel buljiti ko tele v nova vrata.

Pozabil sem na svoj spisek in sem kupoval kar po občutku, kar me je potem seveda jezilo. Obložil sem se z zalogo za ves teden svoje vegetarijanske kuhinje. Če grem na trg po službi, je zelenjava že postana, sparjena od sonca ali že nagnita in izbrana. V trgovinah pa je vse uvoženo in dražje, pa še bolj umetno pridelano. Zato sem vezan na sobote.

Ko nakupim vso potrebno zelenjavo, se odpravim še po sir in kruh na pokrito tržnico. Na koncu pa še po šopek rož.

Vsak teden mi branjevka Jera sestavi lep šopek. Poznam jo že in vem, da so rože res sveže. Potem trajajo do naslednje sobote. Denar za šopek si vedno pripravim v posebni predel listnice, da lahko kar sežem ponj; vedno enako vsoto.

Tatjana je imela rada rože. S trga se je vedno vračala s polnim naročjem.

Kupovala je pri Jeri in tudi pri drugih branjevkah; vse so jo poznale. Sama je ustvarjala čudovite šopke, včasih tudi pri vseh, če si je zamislila kaj posebnega. Recimo čisto bel šopek: sestavile so vse belo cvetje, kar so ga imele naprodaj, Tatjana pa ga je spretno razporejala v svojih rokah. Potem je prigostolela domov, razgrnila cvetlice po mizi in jih začela zatikati v vazo. Vsako steblo posebej, tudi če so bile brezšteviline travniške ivanjščice. Saj ni šop krme, da bi ga vtaknil v vodo ko kravi v gobec, se je smejala ko grlica in pela naprej.

Zdi se mi, da mi ostane vsaj nekaj nje, če mi ostanejo rože. Zato jih kupim vsako soboto. Jera mi jih izbere in zavije v kos starega časopisa, navadno Nedeljskega dnevnika, jaz pa jih potem v kuhinji skušam razporediti v vazo. Vedno vsako posebej. Včasih rezultat ni piškavega oreha vreden. Le počasi mi gre bolje od rok; enako lepi pa šopki nikoli ne bodo.

Presenetljivi novi obraz blizu Jere me je ostro spomnil na Tatjano. Ko da sem padel v stope, je mlelo po meni. Ob fotografijah ni nikoli tako hudo. Že zdavnaj sem jih sestavil v albume in lahko jih že mirno prelistam, kadar imam čas. Živa podoba pa je bila nekaj povsem drugega. Stežka sem se ustavil pred Jero in se obrnil v levo, proti neznanki, medtem ko mi je Jera izbirala cvetove iz svojih velikih veder. Z olajšanjem sem ugotovil, da ji s te strani ni tako podobna.

Potem pa se je obrnila in mi spet oživila Tatjano. Spet je zaoralo po meni. Opazila je moj pogled in se mi nasmehnila, ko da se mi smeji v brk. V naslednjem trenutku so jo skrile rože.

Plačal sem Jerin zaviti šop, še redkobesedneje kakor običajno, in s težavo odšel. Pot nazaj se je vlekla ko jara kača. Srečanje mi je zabelilo nedeljo.

Na velikonočno soboto sem se doma pred odhodom domislil neprijetnega dogodka. Ugibal sem, ali bo obraz spet tam ali pa je bil le slučajna zamenjava za kakšno branjevko. Saj lahko katera zbolí; ni mačji kašelj takole postopati za stojnico v vsakem vremenu.

Na Mestnem trgu sem srečal nekdanjega sošolca, Slavka Černelca. Povabil me je v Vodnikov hram na pivo, vendar nikoli ne pijem alkohola dopoldne, zato sem izbral kavo. Pripovedoval mi je o knjigi, ki jo pripravlja, in tako dolgo mlatil eno in isto, da so me že ušesa bolela. Ustvarjalni eros se temu reče; pokora za okolico. Razmišljal sem, ali je mogoče narediti kaj velikega, ne da bi človek ob tem zapadel v nadležno zasvojenost, s katero potem mori svojo nič hudega slutečo okolico. Najbrž ne. Sam se vsekakor vedno trudim ne biti v nadlego drugim s svojimi stvarmi. Nikoli ne razpravljam o filateliji. O rožah pa še sploh ne.

Slavkova knjiga bo o najnovejši zgodovini; tako rekoč orje ledino, se je pridušal. Ugibal sem, kolikšna mora biti časovna razdalja, da lahko čas svojega minulega bivanja štejem za zgodovino. Kaj ga zaznamuje z zgodovinskostjo? Kako zdrzne iz aktualnosti mimo zastarelosti v zgodovinski spomin? Slavko ni pravi človek za takšne misli in tudi sicer ni dobro češenj zobati z njim. Vprašanja sem premleval, ko sva se že poslovila in razšla.

Družabno srečanje mi je porušilo običajni načrt nakupovalnega obhoda. Moral sem začeti z zelenjavo, tako da sem šele na koncu dosegel cvetlične stojnice, ne da bi si jih bil lahko vnaprej ogledal in se pripravil. Ponovljeni Tatjani podobni obraz mi je zato pomenil nenadno neljubo presenečenje. Bojim se, da sem ko lipov bog obstal pred Jerino branjarijo. Ona pa se mi je spet nasmehnila in mi še ponudila v skušnjava svoje rože. Očitno ne ve, da vedno kupujem pri Jeri, zato ji nisem nič odgovoril. Nisem je hotel natančno pogledati. Vsekakor je bila spet čudno oblečena. Ko sem potem odhajal, mi je kar voščila nasvidenje.

Zakaj moram srečevati ta obraz? V čem ji je podobna?

Kaj naredi človeka za to, kar je? Zunanost, obleka, osebnost? Na kak način se osebnost izraža na zunanosti? Po čem ti je torej nekdo podoben: po obliki, postavi in barvah – ali po osebnosti, bistvu, vsebini? Če gre za vsebino – zakaj ji je potrebna še podobna zunanost in kako je sploh mogoča? Je odnos med njima res arbitraren? Če pa gre za zunanost – zakaj je ob drugačni osebnosti sploh lahko podobna? – Kako se torej vendar določujeta?

Iz razmišljanja me je zdramil nemaren kolesar, ki me je zadel, ker se mu ni ljubilo sestopiti na pločnik. Ko se je vendarle ustavil, pa me je celo ogovoril. Bil je moj kolega iz službe, Tomaž Pretnar. Ne maram združevanja zasebnega in službenega življenja, zato s kolegi ne prijateljujem, četudi bi nekateri to hoteli. Moje življenje za štirimi stenami je samo moje in nihče nima vpogleda vanj. V službi pa sem javna oseba, ki opravlja javno funkcijo in se temu primerno obnaša. Odzdravil sem torej Tomažu in se po nekaj kratkih izmenjanih stavkih poslovil. Roko na srce pa moram priznati, da sem bil skoraj vesel, da mi je pretrgal nit razmišljanja.

Kljub temu mi je srečanje z oživelim obrazom na trgu spremenilo praznik v nov tepežni dan, tako da sem se znova otepal s spomini.

Na belo soboto me je med pospravljanjem zmotil telefon. Bil je moj predstojnik. Opravičil se je, da me nadleguje v soboto, vendar je šlo za nujen dopis, priporočilo za nekega njegovega sorodnika, in naprosil me je, da bi ga sestavil kar takoj; povedal mi je številke, s katerimi naj opremim dopis, da bi ga lahko še isti dan oddal na pošti. Ni mi preostalo drugega, kakor da sem sedel za pisalni stroj, napisal zadevo v dveh izvodih, ker nisem imel indiga, računalnika pa svojega tudi nimam, in en list zalepil v kuverto, kopijo pa spravil, da jo bom v službi prepisal in vnesel v evidenco.

Ko sem končal, je bilo že pozno. Nisem vedel, kaj naj storim. Naj ostanem brez zelenjave za ves teden ali lahko še pohitim. Vsekakor se mi je porušil ves osmišljajoči red. Nisem se mu mogel povsem odpovedati: dolžnost ima prednost, tako da sem odhitel najprej na pošto in potem na trg. Zelenjavo sem še ujel, vsaj zasilno, z rožami pa je slabo kazalo.

Ko sem prišel na cvetlični trg, Jere ni bilo več. Le Tatjana podobna neznanka je skupaj z drugimi pospravljala svojo zalogo in vedra.

»Joj, danes ste pa prepozni, moja sosedja je že odšla! Muči jo revmatizem, zato je prej zaključila. In tudi prodaja je bila danes izredno dobra: skoraj nič nam ni ostalo!«

Ogledoval sem prebitek oskubljenega cvetja. To se mi ni še nikoli zgodilo. Mar naj ostanem brez svojega šopka, da bo ves teden prazen? Sovražim spremembe.

Neprijetno mi je bilo, ker mi je ona takoj začela ustrežljivo izbirati najboljše izmed preostalih cvetov. Moral sem kaj reči, ko res ni šlo več drugače; postajalo je mučno.

»Vi ste novi tukaj?« sem se domislil in zinil, ker nisem hotel veljati za neotesanca.

»Ja; Maša sem. Nadomeščam svojo teto, Marijo, ki sicer tu prodaja. Morala je v bolnico, jaz pa toliko časa že še najdem med študijem. Skoraj sosedje smo. Zdaj je toliko rož na vrtu, da bi jih bilo res škoda in teta ima takšno veselje z njimi. Veseli jo, da lahko še komu drugemu naredi veselje. Tudi ona ima stalne stranke, kakor ste vi, vendar jih še ne poznam vseh. Šopek rož lahko človeku res spremeni življenje, mar ne?«

Klepetala je, kakor bi odprl pipo, in nisem vedel, kaj bi. Vedno je neprijetno, če te kdo ne zna oceniti, kakšen si v resnici in te obravnava kakor sebi podobnega. Jaz s to deklino vendar nimam nič skupnega.

Problem je bil v tem, da je nisem mogel zadržano premeriti ali odvrniti z očmi, uprtimi naravnost v njene, kakor to počnem sicer, ker sem se ji bal odkrito pogledati v obraz.

Za boga svetega – menda si tega ni razlagala narobe?

Medtem je iz vseh svojih veder nabrala, kolikor se je dalo, nekaj rož pa je iztaknila pri sosedih, ki je že pospravila ostanke. Za konec je dodala še debelo vejo meni neznanega cvetočega grma, vsaj dvakrat večjo, kakor so bili skromni cvetki, in iz vsega skupaj sestavila čuden šop. Takšnega bi Tatjana gotovo nikoli ne naredila.

»Takole; bolj ikebana je kakor pa običajni šopek – je pa vsaj nekaj. Ne boste ostali brez svojega sobotnega cvetja!«

Pomolila mi je butaro s tako svetlim veseljem, da sem jo nehote zgrabil in jo začel natančno ogledovati, ali bi jo morda le lahko imel ali ne.

»Veste kaj,« je nadaljevala čez čas s tišjim glasom, kakor bi mi bila prebrala misli, kar mi je bilo skrajno neprijetno, »pridite jutri spet sem. Prišla bom, recimo po dopoldanski maši in vam prinesla sveže rože – pravi šopek, kakršen mora biti. Res je škoda, da bi se morali zadovoljiti s temle, ko pa je na vrtu toliko lepšega!«

Nejeverno sem jo pogledal.

»Velja? Takole nekje ob enajstih? – Ali pa – kaj stanujete daleč? Saj vam lahko prinesem šopek tudi domov, če mi poveste, kam! Saj imam kolo!«

»Ne, ne, nikakor!« sem naglo odmahnil z roko. V mojo nedeljo pa že ne bo vdiral. In poleg tega – kolikor mlada že je – jaz tudi še nisem za staro šaro, da bi ne mogel priti še enkrat peš do Stolnice. Dobila me je v precep, iz katerega ni bilo izhoda, zato sem se moral odločiti:

»Prišel bom ob enajstih – in hvala lepa!« sem odločno odrezal in naglo odšel.

Vso pot sem hodil veliko hitreje kakor običajno, tako da sem se do zadnjega klanca že pošteno usopil. Razglabljal sem o vsem skupaj, vendar se mi ni utrnila nobena rešilna misel. Izhoda ni bilo. Kar sem rekel, sem rekel. Vedno sem držal besedo; ne morem se zdaj pred takšnole smrklo izpriditi kot figa mož. Nikakor pa tudi ne morem dopustiti, da bi deklinica kolesarila od kdove kod zaradi mene in zastoj. Spremeniti bom moral svoj nedeljski načrt, kolikor koli neljubo mi to že je. Ob nedeljah vedno urejam svoje zbirke znamk ali pa opremljam herbarij. Kadar je lepo, nabiram rastline zanj, vendar nikoli gojenih rož; te so le za šopke.

Rečeno storjeno. V nedeljo sem ponovil svoj sobotni sprehod, neprijetne misli pa so še vedno drežnjale po meni. Bilo je neobičajno hladno za ta letni čas, zato sem oblekel toplejši povrtnik. Točno ob enajstih sem prišel do Stolnice, da me ne bi čakala. Pa je že bila tam. Oblečena je bila drugače ko sicer, a le še bolj čudno. Pod črno jopo je imela črno majico in kratke hlače z naramnicami, pa debele pisane nogavice, ki so segale čez kolena, in tičala je v debelih škornjih na vezalke, kakršnih že dolgo nisem videl. Mislim sem, da jih ženske ne nosijo več. Sem pa medtem že opazil nekaj podobno našemljenih deklet, tako da gre najbrž za modo.

Prislonila je kolo, ko me je zagledala, in razvila iz papirja velik, pisan šopek rož. Pogled mi je zastal na njem. Bil je takšen, kakršne je delala Tatjana.

Nasmehnila se je, ko je videla, da strmim.

»Malo drugače ko včeraj, a ne?«

Moral sem jo pogledati. Lase je imela zmršene od kolesarjenja, vendar niso bili tako štrnasti kakor običajno. Bili so sveže umiti in s prosto dlanjo jih je vedno spet otirala s čela. V zardelih licih so se ji naredile prikupne jamice, oči pa so se bleščale. Spet me je stisnilo od Tatjaninega pogleda.

»Dober dan, Maša,« sem se potrudil reči, da bi pregnal Tatjano. Previdno sem

ji snel rože iz rok. Šopek je bil visok in razsežen, cvetovi pa neverjetno ubrani po barvah in obliki.

»Vam je všeč?« se je veselila.

»Nisem vedel, da ste takšna mojstrica.«

»Oh, nikar me ne vikati!« se je zasmejala. »Samo veselilo me je! Zelo rada delam šopke!«

»Kako naj se oddolžim za tole – za ves trud...«

»Saj ni nič takšnega!«

Ampak nekaj sem moral narediti. Denarja ji ne morem vsiljevati več, kakor pa so rože vredne. Kako bi bilo to videti! Pa povrh vsega še na cesti! Zato sem se hitro odločil in jo povabil na kavo.

Zavila sva v bližnji bistro. Collegium. Zdel se mi je primernejši kakor Vodnikov hram; manj gostilniški je in ne tako cenen; manj prostaški. Skratka, primerjejši, da jo tja povabim na kavo. Vendar sploh ni pila kave, temveč vročo čokolado. Natakar naju na srečo ni sumničavo ogledoval. Najbrž bi lahko bila moja hči.

Vprašal sem jo, kaj študira, in spet se je živahno razgovorila. Med njenim čebljanjem, ki mu nisem mogel povsem slediti, ker je tako hitro preskakovala od ene misli do druge, sem si vzel čas, da bi ugotovil, kakšna je. Kaj na njej je Tatjaninega. Nekaj okoli oči in obrvi; oblika obraza; nekaj v načinu, ko govori. Vedno spet si je tlačila lasje za desno uho. Ne, lasje so drugačni; tako čudno valoviti v drobnih svedrcih in štrleči stran od glave. Le barva bi ustrezala: sijoča lešnikova. Trepalnice so dolge, vendar ne morem reči, ker si jih je Tatjana temnila z ličilom. Glas pa zveni znano le v nekaterih legah.

Naročil sem ji še eno čokolado, ko mi je začela razlagati rože v šopku in vse, ki bodo cvetele poleti. Delal sem se, kakor da nimam pojma o botaniki; pa saj se na cvetličarske rože res ne spoznam posebno. Opisovala je, kako jih odbere za šopek in katere prihrani za sušenje. Ko bo doštudirala, bi rada imela svojo cvetličarno, mi je zaupala, jaz pa sem ves čas občudoval njeno navdušenje. Nalezljivo je bilo, hkrati pa povsem novo v mojem vsakdanjiku. Nekaj, kar sem s Tatjano za vedno izgubil.

Ko sva se poslovila, je bilo že krepko čez poldne. Sedla je na kolo, jaz pa sem razmišljal, kaj naj rečem, da bo najbolj prav. Ni mi bilo jasno, kako naj rešim zagato z rožami. Jeri se ne morem izneveriti, ker že leta hodim k njej, vendar njeni šopki niso pravi, ampak le blede posnetki. To zdaj vem. Želel bi si Tatjaninih šopkov, kakršen je današnji.

Videla je, da mencam, kako naj bo volk sit in koza cela, zato sem ji skušal povedati, kaj me muči. Nasmehnila se je in pomislila.

»Nekaj bova že našla. Počakajte, kako bi – Jere res ne smeva užaliti, ampak – saj jaz ne bom več dolgo na trgu, ker se teta že vrne. – Veste kaj: šopek vam moram dati kje drugje in najbrž tudi kdaj drugič, ne v soboto. Kaj pa – če vi še naprej hodite po rože k Jeri ob sobotah, jaz pa vam prinesem šopek – recimo v ponedeljek, ko pridem na predavanja? Tako ne bo nihče videl, jaz pa bom teti že povedala!«

Nisem vedel, kaj bi. Kaj bom z dvema šopkoma; enim zasilnim in enim pravim. Kam naj ju dam in ali ne bi bila to že potrata. Mrazila me je tudi misel, da bi tako postal odvisen od neznanega človeka.

Pogledal sem v Tatjanine oči in preprosto nisem mogel pokvariti njenega veselja.

Dogovorila sva se, da se dobiva vsak ponedeljek v tem bistroju: ona pred predavanji, jaz pa med malico. Rože mi je hotela predati zjutraj, še sveže. Dogovor je bil sicer neroden, ampak druge možnosti ni bilo. Na srečo nimam daleč do službe.

Na poti domov sem se šele domislil, kam naj grem potem z rožami v službi. Pa

če jih tudi skrijem – Klavdij me bo čudno gledal, ker si drugače vedno od doma prinesem jogurt in sendvič, zaviti v aluminijasto folijo. Ven grem med službo le redko, navadno le po kakšnih uradnih opravkih. Vse nenadne spremembe so vedno nepremišljene in se skoraj vedno izkažejo za neprimerne. Ampak, kaj naj bi? Skrajno zoprna mi je bila tudi izpostavljenost, ki jo bom s tem tvegala; opazke in pripombe, morda celo posmeh ob delu moje zasebnosti, privlečenem vsem na oglede. – Ne, to moram preprečiti. Ampak kako?

Na srečo vsaj tokrat nisem srečal nikogar, da mi ni bilo treba vljudno mlatiti prazne slame. Kako sem lahko dopustil, da me kakšna malenkost tako vrže iz tira? Sem mar res tako odvisen od rož?

Ne, ampak od Tatjane. Brez nje bi – ne vem, ne smem niti pomisliti.

Dvignil sem šopek v svojih rokah, razmaknil papir, s katerim ga je ovila, in ga natančno pregledal. Šopek je pravi, o tem ni dvoma. Pospešil sem korak.

Doma sem nalil vodo v najlepšo vazo; tisto, ki jo je Tatjana najraje uporabljala. Pravila je, da ima najprimernejšo obliko, da podpre in razširi stebela, s čimer dobi šopek pravo polnost. Snel sem že pomečkani papir s še čvrstih rož. Peclji so bili skrbno poviti s svilenim trakom primerne barve, da se je ujemal s cvetovi. Res je bila mojstrica. Pristavil sem šopek k vazi in ga premeril, ga rahlo odložil na mizo in šel po obrezovalne škarje v orodni predal. Potem sem ga še enkrat pomeril in prirezal stebelca na ustrezno dolžino. Zajel sem jih s prsti in previdno razvezal nitko. Pomagal sem si še z drugo roko, da sem ga posadil v vodo, ne da bi mu premestitev iznakazila dovršeno obliko. Le nekaj cvetov sem moral naravnati. Pomedel sem odrezke pecljev na papir in jih stresel v smeti, papir pa zložil in umaknil na kup, pripravljen za v star papir. Stopil sem stran od mize in pogledal šopek s primerne razdalje.

Stisnilo me je v prsih. Šopek je bil pravi.

Tatjanina roka je spet segla do mene in se me neizbrisno dotaknila.